

Els mapes

¿ Qui devia ser que va tenir la idea genial d'afirmar que en català, d'un «plano» —del Montseny, de les Guilleries— se'n diu un «planell»? Qui sap si, originàriament, no es tractava sinó d'una facècia, d'un motiu de barrila pròpia dels ambients juvenils de l'excursionisme, als quals plau a cops de desfigurar les paraules o bé d'inventar-ne, per tal de fer-se un vocabulari propi, una mica críptic. El fet, però, és que la insòlita innovació va tenir èxit, va prosperar, i avui són legió els excursionistes —especialment joves— que estan ben convençuts de la bondat de la paraula i la fan servir sense immutar-se, segurs que recorren a un terme de la més pura ortodòxia idiomàtica.

També és cert que aquest disbarat ha estat repetidament combatut als medis adequats, però aquestes coses sovint costen més d'eliminar que d'implantar. Fins i tot al text d'un estudi geogràfic, obra d'una persona prou informada, hem vist que s'hi ha infiltrat el mot «planell» en el sentit de mapa. Això ens induïx a parlar-ne i a recordar que planell diminutiu morfològic de pla només vol dir, segons el Fabra, «indret pla i elevat» o bé «esquena del ganivet». I per a designar la representació sobre un pla d'una determinada extensió de terreny el nom més adequat és sense dubte el de mapa que no cal reservar, com algú creu erròniament, per a zones o regions de gran extensió: podem parlar perfectament, com hem dit, del mapa del Montseny o de les Guilleries, o bé del Montsant o del Moianès. I els planells els deixarem per a plantar-hi la tenda.

Els altres mots que concorren amb mapa són pla i plànol, encara que aquest darrer no sembla gaire recomanable. Tractant-se d'una ciutat, potser es podria optar entre mapa i pla però aquest darrer terme és el preferible en el cas d'edificis, jardins i, naturalment, en màquines i obres d'enginyeria.

ALBERT JANE